

Reittipohjaisen käyttöoikeussopimuksen yleiset ehdot, liikenteenharjoittaja toteuttaa lippu- ja maksujärjestelmän

Sisällysluettelo

1. Käyttöoikeus
2. Julkisen palvelun velvoite
3. Lipputulot ja muut tulot
4. Liikenteen hoidosta maksettava käyttöoikeuskorvaus ja sen tarkistaminen
5. Matkalippujen hintarakenne, asiakashintojen tarkistaminen ja muutokset sekä liikenteenharjoittajalle maksettava lipputulokorvaus
6. Lippu- ja maksujärjestelmä
7. Liikennöinnissä käytettävä autokalusto
8. Liikenteen laatu
9. Liikenteen muutokset
10. Korvauksen vähentäminen ja sanktiot
11. Markkinointi ja tiedottaminen
12. Matkustustiedot ja tutkimukset
13. Valvonta, raportointi ja asiakaspalautteet
14. Vakuudet
15. Tarjousyhteenliittymä
16. Alihankinta
17. Liikenteenharjoittajan ja tilaajan vastuut sekä vastuun rajoittaminen
18. Sopimuksen purkaminen ja irtisanominen

Näitä yleisiä ehtoja noudatetaan tehtäessä reittipohjaisia linja-autoliikenteen käyttöoikeussopimuksia Uudenmaan ELY-keskuksen (jäljempänä tilaaja) ja liikenteenharjoittajan välillä. Käyttöoikeussopimukseen sovelletaan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 1370/2007 (palvelusopimusasetus) ja joukkoliikennelakia (869/2009). Näitä yleisiä ehtoja noudatetaan reittipohjaisen käyttöoikeussopimuksen mukaisessa liikenteessä, jossa liikenteenharjoittaja tai tämän valtuuttama taho toteuttaa lippu- ja maksujärjestelmän.

1. Käyttöoikeus

Käyttöoikeudella tarkoitetaan oikeutta ja velvollisuutta julkisen liikenteen hoitamiseen kohdeluettelossa erikseen määritellyllä osalla julkisen liikenteen verkkoa. Liikenteenharjoittaja saa tästä korvauksena matkustuksesta kertyvät lipputulot ja muut mahdolliset myyntitulot sekä lisäksi käyttöoikeussopimuksen mukaisen korvauksen (käyttöoikeuskorvaus). Liikenteenharjoittaja vastaa liikenteen järjestämisestä sekä markkinoinnista.

2. Julkisen palvelun velvoite

Liikenteenharjoittaja sitoutuu liikennöimään käyttöoikeutensa mukaista liikennettä siten kuin käyttöoikeussopimuksessa ja sen liiteasiakirjoissa on todettu.

3. Lipputulot ja muut tulot

Käyttöoikeussopimuksen mukaisessa liikenteessä käytettävä lippu- ja maksujärjestelmä, matkalippujen hinnat ja myyntiehdot kuvataan tarkemmin kohdassa 5 ja liitteessä "Lippu- ja maksujärjestelmän kuvaus" alaliitteineen.

Liikenteenharjoittaja saa lipputulot, joita ovat käteistulot kertalipuista sekä käyttöoikeussopimusliikenteen matkustusta vastaavan osuuden kausi- ja sarjalippujen myynnistä.

Liikenteenharjoittaja saa kuljettaa rahtia ja pitää rahdin kuljettamisesta saatavat tulot. Liikenteenharjoittaja saa myös kaikki itse hankkimansa mainos- ja muut myyntitulot.

4. Liikenteen hoidosta maksettava käyttöoikeuskorvaus ja sen tarkistaminen

Tilaaja maksaa liikennöintivelvoitteen hoitamisesta liikenteenharjoittajalle käyttöoikeussopimuksen mukaista korvausta (käyttöoikeuskorvaus). Korvaus maksetaan täysimääräisesti vain sopimuksen mukaan hoidetusta liikennöinnistä. Korvaus sisältää henkilöliikenteelle säädetyn arvonlisäveron. Arvonlisäveron muutos otetaan huomioon korvauksessa muutoksen voimaantulosta lukien.

Käyttöoikeuskorvaus maksetaan erikseen kultakin kuukaudelta jälkikäteen. Korvaus suoritetaan liikennöintiä seuraavan kuukauden 24. päivänä edellyttäen, että liikenteenharjoittaja on toimittanut kohdassa 12 mainitut matkustajalaskenta- ja tulotiedot ja lipputuoteraportin sekä kohdassa 10 mainitun mahdollisen yhteenvedon edellisen kuukauden ajamattomista lähdöistä tilaajalle kuun 10. päivään mennessä.

Viivästyskorko on korkolain mukainen. Mikäli korvauksen maksu viivästyy tilaajaa koskevan lakon, työsulun tai niihin verrattavan työtaistelutoimenpiteen johdosta, ei viivästyskorkoa makseta eikä mahdollisesti aiheutuvia vahinkoja korvata.

Käyttöoikeuskorvaus on tässä käyttöoikeussopimuksessa sidottu Tilastokeskuksen laatimaan linja-autoliikenteen kustannusindeksin vakiovuoroliikenteen osaindeksiin seuraavasti:

Käyttöoikeussopimuksen mukaista arvonlisäverotonta korvausta muutetaan vakiovuoroliikenteen kustannusindeksin muutosta vastaavasti kerran vuodessa. Korvauksen suuruus saadaan, kun perusindeksiä verrataan tarkistusindeksiin. Mikäli tarkistusindeksi on korkeampi tai alempi kuin perusindeksi, korvausta korotetaan tai alennetaan vastaavasti.

Perusindeksinä on vuoden 2014 vuosi-indeksi. Tarkistusindeksi on tammikuussa julkaistava, aina edellistä vuotta kuvaava vuosi-indeksi. Tarkistettu arvonlisäveroton käyttöoikeuskorvaus saadaan, kun tarkistusindeksi jaetaan perusindeksillä ja tällä osamäärällä kerrotaan sopimukseen kirjattu korvaus.

Käyttöoikeuskorvauksen indeksitarkistus tehdään vuosi-indeksin julkaisua koskevan kuukauden maksuerään, joka maksetaan liikenteenharjoittajalle tarkistuksen jälkeisessä kuussa. Yleensä vuosi-indeksi julkaistaan tammikuun puolivälissä, jolloin indeksitarkistus tehdään tammikuun maksuerään ja maksetaan helmikuussa.

5. Matkalippujen hintarakenne, asiakashintojen tarkistaminen ja muutokset sekä liikenteenharjoittajalle maksettava lipputulokorvaus

Käyttöoikeussopimuksen mukaisessa liikenteessä noudatetaan liitteen "Lippu- ja maksujärjestelmän kuvaus" mukaisia matkalippujen asiakashintoja. Liikenteenharjoittaja pitää myymänsä kertalipputulot. Lisäksi liikenteenharjoittaja saa siirtymäajan sopimusten ja niiden lisäasiakirjojen mukaisilla tuetuilla kausi- ja sarjalipuilla (kuntakohtaiset matkaliput) tehdyistä nousuista lipputulokorvauksena asiakastulojen osuuden. Asiakastulojen osuus muodostuu siten, että liikenteenharjoittajalle maksetaan ensin siirtymäajan sopimuksissa määritelty nousukorvaus (liite "Lippu- ja maksujärjestelmän kuvaus") ja liikenteenharjoittaja palauttaa ennakkoon maksetuista korvauksista lippusubvention osuuden tilaajalle jälkikäteen. Tilaaajan tulee pystyä tarkistamaan käyttöoikeussopimuksen mukaisen lippusubvention suuruus ja määräytyminen kohdassa 12 määritellystä lipputuoteraportista. Liikenteenharjoittajan tai tämän valtuuttaman tahon tulee toimittaa lipputuoteraportti tilaajalle liikennöintiä seuraavan kuukauden 10. päivään mennessä. Lippusubvention palautus tapahtuu käytännössä vähentämällä lippusubvention osuus kohdan 4 mukaan liikenteenharjoittajalle maksettavasta käyttöoikeuskorvauksesta. Mikäli lippusubvention osuus on suurempi kuin käyttöoikeuskorvaus, maksaa liikenteenharjoittaja muodostuneen erotuksen tilaajalle liikennöintiä seuraavan kuukauden 24. päivään mennessä.

Kertalipuilla ei edellytetä vaihto-oikeutta. Liikenteenharjoittaja saa halutessaan sopia vaihto-oikeudesta muun liikenteen kanssa, jos vastaa vaihtomatkoista aiheutuvista kustannuksista itse.

Tilaaaja ja kunta sopivat liitteen "Lippu- ja maksujärjestelmän kuvaus" mukaisten kuntakohtaisten matkalippujen kustannusten jakamisesta ja laskutusmenettelyistä keskenään keskinäisessä yhteistyösopimuksessaan.

Liikenteenharjoittaja tai tämän valtuuttama taho laskuttaa peruskoululaisten koulumatkalipuilla tehdyistä nousuista suoraan kuntaa. 2. asteen koulumatkatukeen oikeutettujen opiskelijoiden lipuilla tehdyistä nousuista liikenteenharjoittaja tai tämän valtuuttama taho voi noudattaa mahdollista voimassaolevaa sopimustaan KELAn kanssa.

Kertalippujen asiakashinnat ja niiden mukaan määräytyvät liikenteenharjoittajan lipputulokorvaukset tarkistetaan kerran vuodessa Tilastokeskuksen laatiman linja-autoliikenteen kustannusindeksin vakiovuoroliikenteen vuosi-indeksin mukaan saman menettelyn mukaisesti kuin edellä kohdassa 4 on todettu käyttöoikeuskorvauksen indeksitarkastuksesta. Asiakashintojen indeksitarkistus tapahtuu kolmen desimaalin tarkkuudella ja näin saatavat asiakashinnat pyöristetään lähimpään 10 senttiin. Mikäli Tilastokeskuksen linja-autoliikenteen kustannusindeksin vakiovuoroliikenteen vuosi-indeksi julkaistaan tammikuun 18. päivään mennessä, vahvistaa tilaaja vuosittain helmikuun 1. päivään mennessä kertalippujen asiakashinnat ja niiden mukaiset liikenteenharjoittajalle kuuluvat lipputulokorvaukset kalenterivuodeksi kerrallaan. Vahvistetut asiakashinnat tulevat tällöin voimaan maaliskuun 1. päivänä ja huomioidaan maaliskuun maksuerässä, joka maksetaan huhtikuussa. Jos vuosi-indeksi julkaistaan myöhemmin kuin 18. tammikuuta, siirretään mainittuja määräaikoja yhtä monta arkipäivää kuin julkaisuajankohdan ja tammikuun 18. päivän väliin on jäänyt arkipäiviä.

Kuntakohtaisten matkalippujen asiakashinnat määritellään saman menettelyn mukaisesti kuin kunnan ja tilaajan välisessä siirtymäajan lippuyhteistyösopimuksessa on sovittu.

6. Lippu- ja maksujärjestelmä

Yleistä

Lippu- ja maksujärjestelmän avulla myydään matkustajille lipputuotteita, leimataan matkakortteja ajoneuvoissa, siirretään matkustustietoja taustajärjestelmään sekä varmistetaan lipputulojen kohdentuminen oikeille tahoille. Lippu- ja maksujärjestelmän avulla joukkoliikenteen matkojen maksamisen on oltava matkustajille helppoa koko seudun alueella. Lisäksi järjestelmä tarjoaa viranomaiselle riittävästi helppokäyttöistä ja ajantasaista tietoa sähköisessä muodossa suunnittelun, päätöksenteon, kilpailuttamisen ja seurannan tueksi.

Tämän käyttöoikeussopimuksen mukaisen liikenteen lippu- ja maksujärjestelmä toteutetaan käyttämällä liikenteenharjoittajan tai tämän valtuuttaman tahon toimittamaa lippu- ja maksujärjestelmää.

Lippujärjestelmä

Lippujärjestelmä koostuu kilometritaksaan perustuvista maksuportaista, lipputuotteista, käyttäjäryhmistä ja lippujen hinnoista. Lipputuotteita ovat esimerkiksi kertalippu, sarjalippu ja koululaislippu. Lipputuotteet voivat olla joko haltija- tai henkilökohtaisia.

Tilaaja vahvistaa kilometritaksaan perustuvat maksuportaat, käytettävät lipputuotteet ja lipputuotteiden asiakashinnat. Nämä on esitetty tarkemmin liitteessä "Lippu- ja maksujärjestelmän kuvaus". Liitteessä on kuvattu myös lipputuotteiden yhteensopivuusvaatimukset muiden joukkoliikenteen toimivaltaisten viranomaisten järjestämään liikenteeseen nähden.

Sopimusajalla voidaan ottaa käyttöön uusia kuntakohtaisia lipputuotteita.

Liikenteenharjoittaja voi tarjouksessaan esittää otettavaksi käyttöön myös muita lipputuotteita. Tilaaja päättää niiden käyttöönotosta, jolloin käyttöoikeussopimuksen liitteeksi tulevaa liitettä "Lippu- ja maksujärjestelmän kuvaus" päivitetään ko. lipputuotteiden osalta.

Liikenteenharjoittaja vastaa palvelupisteiden ja myyntipisteiden toiminnasta. Palvelu- ja myyntipisteiden määrä ja sijainti on kuvattu liitteessä "Lippu- ja maksujärjestelmän kuvaus". Palvelupisteessä perustetaan asiakkuuksia, myydään matkakortteja sekä selvitetään matkustajien ongelmatilanteita. Myyntipisteessä ladataan kausi- ja sarjalippuja sekä tehdään myyntitilityksiä.

Liikenteenharjoittajan tulee myydä lipputuotteita (kertalippumyynnit ja kausi- ja sarjalippujen lisälataukset) myös ajoneuvoissa ja valvoa, että matkustajat käyttävät lippu- ja maksujärjestelmää ajoneuvoissa oikein.

Maksujärjestelmä

Maksujärjestelmä muodostuu lippujärjestelmän tarkoitusta ja tehtäviä toteuttavista tietoteknisistä ohjelmista, sovelluksista ja laitteista. Maksujärjestelmän osat ovat taustajärjestelmä, palvelupistesovellus, myyntisovellus, matkakortit, matkakorttisovellus, ajoneuvojen rahastuslaitteet, varikkojärjestelmät sekä useat sisäiset ja ulkoiset tiedonsiirron rajapinnat.

Liikenteenharjoittajan vastuut, tehtävät ja oikeudet

Liikenteenharjoittaja vastaa lippu- ja maksujärjestelmäkokonaisuuden toteuttamisesta kaikkine osajärjestelmineen ja niiden välisine rajapintoineen. Liikenteenharjoittaja vastaa maksujärjestelmän taustajärjestelmästä, ajoneuvolaitteista, taustajärjestelmän ja liikenteenharjoittajien laitejärjestelmien välisten tiedonsiirtorajapintojen määrittämisestä ja toteuttamisesta, matkakorteista, matkakorttisovelluksesta sekä palvelu- ja myyntipistesovelluksista sekä koko asiakaspalvelun toteuttamisesta.

Liikenteenharjoittaja tallentaa ja päivittää lippu- ja maksujärjestelmänsä mukaiseen taustajärjestelmään lippujärjestelmän maksuportaat ja vastaa tietojen oikeellisuudesta.

Liikenteenharjoittaja tallentaa ja päivittää lipputuotteet ja lippujen asiakashinnat lippu- ja maksujärjestelmänsä mukaiseen taustajärjestelmään ja vastaa tietojen oikeellisuudesta.

Liikenteenharjoittaja vastaa kustannuksellaan ajoneuvojen rahastuslaitteista ja varikkojärjestelmästä sekä niiden huollosta ja toimivuudesta. Rahastuslaitteilta vaadittavat ominaisuudet mukaan lukien liitännät varikkojärjestelmiin on esitetty liitteessä "Lippu- ja maksujärjestelmän kuvaus".

Kuljettajalla tulee olla erillinen käyttöoikeussopimus-kuljettajakortti, jolla rekisteröityy ajoneuvolaitteelle alkaessaan ajaa käyttöoikeussopimuksen mukaista liikennettä. Liikenteenharjoittaja vastaa siitä, että kuljettajat rekisteröityvät vuorolle oikealla kuljettajakortilla. Erillisen kuljettajakortin avulla varmistetaan käyttöoikeussopimuksen mukaisen liikenteen erottelu muusta liikenteestä, jossa matkakortti kelpaa ja korvausten kohdentuminen sopimusten mukaisesti. Tilaajan tulee pystyä todentamaan oikean kuljettajakortin käyttö käyttöoikeussopimuksen mukaisessa liikenteessä jälkikäteen lippu- ja maksujärjestelmän tuottamien raporttien perusteella.

Liikenteenharjoittajalla on oltava riittävä määrä varalaitteita. Liikenteenharjoittaja korjaa ajoneuvojen rahastuslaitteiden ja varikkojärjestelmän virheet omalla kustannuksellaan. Liikenteenharjoittaja vastaa kustannuksellaan rahastuslaitteiden ja varikkojärjestelmän versiopäivityksistä.

Liikenteenharjoittaja vastaa lippu- ja maksujärjestelmän edellyttämästä linja-autonkuljettajien koulutuksesta ja informoinnista.

Liikenteenharjoittaja hankkii ja vastaa koko sopimuskauden kustannuksellaan varikkojärjestelmän vaatimasta tiedonsiirtoyhteydestä sekä varikkojärjestelmän ja ajoneuvolaitteistojen välisestä tiedonsiirtoyhteydestä. Liikenteenharjoittaja vastaa siitä, että lippujärjestelmän tiedot kuten maksuportaat, lipputuotteet ja lippujen asiakashinnat tallentuvat ja päivittyvät taustajärjestelmästä tai varikkojärjestelmästä ajoneuvojen rahastuslaitteisiin.

Käyttöoikeussopimuksen mukaisessa liikenteessä liikenteenharjoittaja tallentaa ja päivittää ilman korvausta liikenteen aikataulut ja reitit omaan lippu- ja maksujärjestelmänsä ja vastaa tietojen oikeellisuudesta. Tiedot tallennetaan tai toimitetaan sähköisen rajapinnan kautta pysäkkikohtaisesti, arvioitujen ohitusajkojen mukaan. Liikenteenharjoittaja saa halutessaan käyttöönsä viranomaisten pysäkkietorekisterien mukaiset pysäkkietodot tai hän voi käyttää ja ylläpitää omia pysäkkietojaan. Tällöin niihin on kuitenkin tallennettava viranomaisrekisterin mukainen pysäkkietunnus (ID).

Maaseudun reiteillä voi olla osuuksia, joilla merkittyjä pysäkkejä ei ole ja linja-auto on käyttänyt muita vakiintuneita pysähtymispaikkoja. Liikenteenharjoittajan tulee ilmoittaa tilaajalle näiden pysähtymispaikkojen sijaintitiedot sekä niiden arvioidut aikataulutiedot viranomaisen osoittamaan taustajärjestelmään myös näiltä epävirallisilta pysähtymispaikoilta siten, että tilaaja voi tallentaa omiin pysäkkirekistereihinsä tiedot myös käyttöoikeussopimusta koskevista vakiintuneista, maastoon merkitsemättömistä pysähtymispaikoista hyvissä ajoin ennen liikenteen alkamista.

Liikenteenharjoittaja tallentaa aikataulu- ja reittitiedot omaan järjestelmäänsä hyvissä ajoin ennen liikenteen alkamista tai muutosten voimaantuloa. Vastaavasti tietojen tulee olla tallennettavissa tilaajan järjestelmään kuukautta ennen liikenteen aloittamista ja aikataulujen voimaantulusta. Myös sopimuskauden aikana tehtävät muutokset on liikenteenharjoittajan tallennettava tai toimitettava tilaajan osoittamaan taustajärjestelmään kuukautta ennen muutosten voimaantulusta. Liikenteenharjoittaja voi halutessaan toimittaa aikataulu- ja reittitiedot tilaajalle myös sähköisen rajapinnan kautta esimerkiksi ns. Kalkati.net xml-muodossa (<http://developer.matka.fi/pages/en/kalkati.net-xml-database-dump.php>) tai muussa vastaavassa standardissa.

Liikenteenharjoittajan tulee tarkastaa tilaajan omaan järjestelmäänsä tallentamat käyttöoikeussopimusliikennettä koskevat aikataulutiedot ja ilmoittaa tilaajalle havaitsemistaan virheistä, mikäli tilaaja sopimusaikana kehittää selainpohjaisen sovelluksen, jolla liikennetietojen tarkastelu onnistuu helposti.

Liikenteenharjoittaja vastaa siitä, että ajoneuvon rahastuslaitteesta siirtyy liikenteenharjoittajan taustajärjestelmään kerran vuorokaudessa seuraavat matkustajatiedot:

- nousijatiedot lähdoittäin
- nousijatiedot linjoittain
- nousijatiedot lipputuotteittain
- edellisten raporttien yhdistelmät
- tiedot vaihtavista matkustajista.

Rahastuslaitevaatimukset on kuvattu tarkemmin liitteessä "Lippu- ja maksujärjestelmän kuvaus".

Tilaajan vastuut, tehtävät ja oikeudet

Käyttöoikeussopimuksen mukaisessa liikenteessä tilaaja tallentaa ja päivittää liikenteen aikataulut ja reitit omaan järjestelmäänsä (valtakunnallinen liikennelupajärjestelmä Vallu) ja vastaa tietojen oikeellisuudesta huomioon ottaen kuitenkin edellisessä kohdassa mainittu liikenteenharjoittajan tietojen tarkastamisvelvollisuus.

Tilaajalla on oikeus auditoida ja tarkastaa liikenteenharjoittajan ajoneuvojen rahastuslaitteet ja varikkojärjestelmät. Tilaaja vastaa ensimmäisen auditoinnin kustannuksista. Jos liikenteenharjoittajan ajoneuvojen rahastuslaitteissa tai varikkojärjestelmissä ilmenee virheitä, on liikenteenharjoittaja velvollinen välittömästi korjaamaan virheet omalla kustannuksellaan sekä korvaamaan tilaajalle aiheutuneet vahingot ja kustannukset. Mahdollisen uuden auditoinnin kustannuksista vastaa liikenteenharjoittaja.

Tilaajalla on rajoittamaton ja pysyvä hyödyntämis-, käyttö- ja luovutus oikeus hallinnoimaansa järjestelmään tallennettuihin tietoihin, joita ovat mm. pysäkki-, reitti-, aikataulu- ja matkustajatiedot.

Tilaaja on velvollinen ilmoittamaan sopimuskauden aikana tapahtuvat tariffi- ja muut muutokset liikenteenharjoittajalle vähintään kuusi (6) viikkoa ennen muutosten voimaantulusta.

7. Liikennöinnissä käytettävä autokalusto

Käyttöoikeussopimuksen mukaisessa liikenteessä käytettävien linja-autojen on oltava hyväkuntoisia ja siistejä sekä ominaisuuksiltaan vähintään tarjouspyynnön liitteessä "Kalustovaatimukset" määritellyn mukaisia.

Auton ikä lasketaan käyttöönottokuukaudesta lukien. Mikäli peruskorjatulle alustalle rakennetaan uusi kori ja asennetaan jälkiasennettava pakokaasujen puhdistusjärjestelmä, lasketaan ikä korjauskuukaudesta lukien lisäämällä ikään 24 kuukautta. Koriltaan siten peruskorjatun, että korin lattiapinnat, seinä- ja kattoverhoilu sekä istuinpäällysteet on uusittu ja kori on ulkopuolelta uudelleen maalattu, auton ikä lasketaan korin peruskorjauskuukaudesta lukien lisäämällä siihen 60 kuukautta. Jos autoon asennetaan peruskorjauksen lisäksi jälkiasennettava pakokaasujen puhdistusjärjestelmä, auton ikä lasketaan muutokkuukaudesta lukien lisäämällä siihen 48 kuukautta. Auton tulee olla katsastusviranomaisen liitteen "LINJA-AUTON TARKASTUSPÖYTÄKIRJA" mukaisesti tarkastama ja jokaiselta sen tarkastuskohdalta hyväksymä. Jälkiasennettavan pakokaasujen puhdistusjärjestelmän asentamisen tulee ilmetä auton rekisteriotteesta muutokatsastusmerkintänä. Tarkastuspöytäkirjan sekä rekisteriotteen muutokatsastusmerkinnän jäljennös on toimitettava tilaajalle kalustoluettelon mukana ennen liikenteen aloittamista. Alkuperäinen tarkastuspöytäkirja tai sen jäljennös on pidettävä aina linja-auton mukana. Uudelleen korittaminen tai korin peruskorjaus voi lyhentää auton laskennallista ikään vain yhden kerran.

Liikenteenharjoittaja on velvollinen asettamaan liikenteeseen tilapäisesti ylimääräisiä vara-autoja, jos matkustajamäärä sitä edellyttää ja jos vara-autot on järjestettävissä kohtuullisin kustannuksin. Tilaajalla ei ole velvollisuutta maksaa vara-autojen käytöstä erillistä korvausta. Jos tarvetta vara-autojen käyttöön ei enää voida pitää tilapäisenä, on asiasta neuvoteltava tilaajan kanssa. Jos riittävän kaluston hankkimisesta ei päästä sopimukseen, voi tilaaja purkaa sopimuksen.

Erityisestä syystä liikenteessä voidaan käyttää häiriöttömän liikennöinnin turvaamiseksi tilapäisesti myös sopimuksesta poikkeavaa autokalustoa. Tilaajalle tulee kuitenkin ilmoittaa viivytyksettä, jos tällaisia autoja käytetään pitempään kuin kahtena perättäisenä päivänä. Sopimuksesta poikkeavan kaluston käyttö voi kestää yhtäjaksoisesti enintään viisi arkipäivää.

Autot on huollettava niin, että niiden kaikki laitteet toimivat moitteettomasti. Autojen on oltava siistejä ja puhtaita. Autot on siivottava kerran vuorokaudessa. Vuoron päätepisteessä on otettava talteen löytötavarat ja samalla huolehdittava auton siisteydestä. Kuljettajan on huolehdittava, että auton lämpötila ja ilmanvaihto ovat matkustajan kannalta asianmukaiset ja miellyttävät.

8. Liikenteen laatu

Joukkoliikenneluvalla liikennöivän liikenteenharjoittajan on valvottava joukkoliikennelain mukaisen laatulupauksensa toteutumista sekä noudatettava toiminnassaan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (181/2011) matkustajien oikeuksista linja-autoliikenteessä. Liikennöitäessä taksiliikenneluvalla tulee liikenteenharjoittajan huomioida toiminnassaan taksiliikennelain (217/2007) 17 § taksipalvelujen laatuvaatimuksista.

Liikennöinnissä tulee ottaa huomioon työsuojeluun ja noudatettaviin työehtoihin liittyvät veloitteet. Liikenteenharjoittaja on työnantajana velvollinen huolehtimaan myös rikostaustan selvittämismenettelystä (Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä 504/2002) sekä pyydettyä toimittamaan tilaajalle asiasta selvitys.

Asiakaspalvelun tulee olla ystävällistä ja asiallista. Kuljettajan tulee osata palvella matkustajia suomen kielellä. Matkustajia tulee tarvittaessa neuvoa matkustamiseen liittyvissä asioissa kuten vaihtoyhteyksissä ja matkustajien saatavilla tulee olla paperisia aikatauluja hintatietoineen. Kuljettajan on välitettävä matkustajien antama palaute liikenteenharjoittajalle, joka välittää sen tilaajalle. Kuljettajan käytössä tulee olla puhelin.

Kuljettajan on ilmoitettava häiriötilanteesta (rikkoutunut auto, 15 minuutin ylittävä myöhästyminen, yllättävä lisäkaluston tarve) viivytyksettä liikenteenharjoittajalle, jonka on ryhdyttävä välittömiin toimenpiteisiin tilanteen korjaamiseksi. Kuljettajan on tiedotettava matkustajille häiriöstä ja aiheutuneen viivästyksen kestosta. Häiriötilanteessa kuljettajan on tarvittaessa opastettava matkustajia jatkoyhteyden valinnassa.

Lippu- ja maksujärjestelmän virhetilanteet eivät saa estää varsinaisen joukkoliikennepalvelun tuottamista.

Liikennöitäessä on noudatettava aikatauluja täsmällisesti. Aikatauluissa ilmoitetaan arvioidut pysäkkiajat. Tilaaja voi seurata täsmällisyyttä pistokokein.

9. Liikenteen muutokset

Kohteen sopimuksen mukaiseen aikatauluun voidaan neuvotella tilaajan tai liikenteenharjoittajan aloitteesta muutoksia, jos näillä ei ole vaikutusta ajokilometrien määrään. Myös sopimuksen mukaiseen vuotuisen ajokilometrien määrään voidaan neuvotella vähäisiä muutoksia, mikäli olosuhteet tai liikenteen järjestämisen edellytykset ovat muuttuneet niin, että liikennettä ei ole tarkoituksenmukaista tai mahdollista hoitaa sovitulla tavalla. Olosuhteen muutos voi olla esimerkiksi runkoliikenteen muutos, jonka myötä liityntäliikennettä on järjesteltävä uudelleen. Muutoksen kokonaisvaikutus saa olla enintään 10 % vuotuisesta liikennöintikorvauksesta. Liikennöinnissä tapahtuneen muutoksen vaikutus korvaukseen lasketaan käyttäen perusteena reittipohjaisessa käyttöoikeussopimuksessa sovittuja ajokilometrien hintoja. Muutos voi merkitä maksettavan korvauksen lisäämistä tai vähentämistä. Vuotuisen ajokilometrien määrään voidaan neuvotella liikennöitsijän esityksestä myös 10 %:a suurempiakin lisäyksiä, mutta tällöin liikenteenharjoittaja vastaa 10 %:a ylittävistä lisäkustannuksista.

Muutoksia voi ehdottaa vähintään kolme (3) kuukautta ennen niiden toteuttamista huomioiden kohdassa 6 esitetty aikataulu muutosten tallentamisesta tilaajan taustajärjestelmään. Muutosesityksiä saa tehdä enintään kolme kertaa vuodessa: muutosten ajoittuessa vuoden vaihteeseen tai kesä- ja talviaikataulukausien alkuun. Perustellusta syystä voi muutosesityksiä tehdä muulloinkin.

Muutoksia tehtäessä on otettava huomioon työehtosopimusten ja työsopimusten työaikaa koskevat määräykset.

Lisäksi tilaajalla on edellä mainitun lisäksi oikeus vähentää ostettavan liikenteen vuotuista ajokilometrimäärää enintään 50 % vuodessa, jos valtion talousarviossa tarkoitukseen varatut määrärahat vähenevät merkittävästi tai käyttöoikeussopimuksen mukaisen liikenteen rahoitukseen osallistuva kunta vähentää rahoitustaan sopimuksen kokonaisrahoituksen kannalta merkittävästi.

Tarjouksessa sitoudutaan liikenteen hoitamiseen tarjoushinnalla kohteen aikataulumerkintöjen ja liitteen "Lippu- ja maksujärjestelmän kuvaus" mukaisten asiakashintojen mukaisesti koko sopimusajan eikä korvausta muuteta, jos ajopäivien lukumäärä vaihtelee eri vuosina. Korvausta ei muuteta myöskään silloin, jos kohteen kohdeluettelon mukainen kilometriarvio eroaa reitillä mitatusta tai todellisten ajopäivien mukaisesta ajokilometrimäärästä, ellei kyse ole selkeästä virheestä. Myös tarjouspyynnön liitteessä "Kohdeluettelo" ilmoitetut matkustajamääriä ja lipputuloja koskevat tiedot ovat arvioita, eikä liikenteenharjoittajalla ole oikeutta lisäkorvaukseen, vaikka matkustajamäärät jäisivät sopimuskautena alle tarjouspyynnön liitteessä "Kohdeluettelo" ilmoitettujen arvioitujen lukujen.

Jos matkustajamäärät vähenevät olennaisesti sopimuskauden aikana, eikä tämän voida katsoa olevan luonteeltaan tilapäistä taikka johtuvan henkilöliikenteelle ominaisista kausivaihteluista, on liikenteenharjoittajan viivytyksettä ilmoitettava tilaajalle haluavansa neuvotella käyttöoikeussopimuksen muutoksista. Matkustajamäärien väheneminen todetaan kohdan 12 lipputuoteraporttien perusteella. Neuvotteluihin voidaan ryhtyä tilaajan tai liikenteenharjoittajan aloitteesta vain silloin, kun sopimuskauden aikana vallinneissa olosuhteissa on tapahtunut merkittävästi matkustajamääriin vaikuttanut muutos kuten esimerkiksi koulun tai työpaikkakeskittymän lakkautus. Muut muutokset ja niistä aiheutuvat lipputulojen muutokset kuuluvat liikenteenharjoittajan yrittäjäriskiin, eivätkä ole peruste neuvottelujen käynnistämiseen.

10. Korvauksen vähentäminen ja sanktiot

Ajamatta jääneestä liikenteestä ei makseta korvausta. Korvaus maksetaan täysimääräisesti vain sopimuksen mukaan hoidetusta liikennöinnistä. Jos sopimuksen mukainen liikennöinti ei ole toteutunut, eikä tämä ole johtunut tilaajan vastuulla olevista syistä, alennetaan korvausta toteutumattomien lähtöjen määrän perusteella. Jos laiminlyönti on toistuvaa eikä syynä ole ylivoimainen este, alennetaan korvausta toteutumattomien lähtöjen määrän osalta kaksinkertaisesti. Tämän lisäksi liikenteenharjoittaja vastaa ajamattomasta liikenteestä johtuvista vahingonkorvauksista ja korvaavien palveluiden järjestämisestä.

Lähtö katsotaan toteutumattomaksi, jos sitä ei ajeta ollenkaan, jos se myöhästyy vähintään viisitoista (15) minuuttia tai jos auto lähtee reitin lähtöpaikasta etuajassa tai myöhemmin kuin seuraava aikataulun mukainen lähtö. Tilaajalla ei ole oikeutta korvauksen vähentämiseen, jos vuoron ajaminen keskeytyy tai lähtö myöhästyy liikenteenharjoittajasta riippumattomasta syystä kuten esimerkiksi jatko yhteyksiä turvattaessa, taikka jos sen keskeytyksestä tai lähdön myöhästymisestä huolimatta voidaan katsoa olennaisilta osin täyttäneen alkuperäisen tarkoituksensa matkustajille annettuna palveluna.

Mikäli sopimuksesta poikkeavan kaluston käyttö on toistuvaa tai jos se kestää pitempään kuin viisi päivää, tilaajalla on oikeus pienentää kuukausittaista korvausta siinä suhteessa kuin liikennöintipalvelujen katsotaan huonontuneen, enintään kuitenkin 20 % maksamastaan kuukausittaisesta korvauksesta. Mikäli sopimuksesta poikkeavan kaluston käyttö on usein toistuvaa tai se voidaan katsoa jatkuvaksi, tilaajalla on lisäksi oikeus purkaa sopimus.

Lippu- ja maksujärjestelmän virhetilanteet eivät saa vaikuttaa siihen, että varsinainen liikennöinti estyy. Lippu- ja maksujärjestelmän virhetilanteita ovat esimerkiksi maksutapahtuman estyminen, virheellisen maksun periminen matkustajalta tai se, että tiedot eivät siirry taustajärjestelmän ja ajoneuvon rahastuslaitteen välillä sovitun mukaisesti.

Mikäli lippu- ja maksujärjestelmä ei toimi tai se toimii virheellisesti liikenteenharjoittajan vastuulla olevan seikan vuoksi, on liikenteenharjoittajan ilmoitettava asiasta heti tilaajalle, mikäli virheellä on vaikutusta tilaajan toimintaan. Liikenteenharjoittajan on korjattava virhe viipymättä. Liikenteenharjoittajan vastuulla olevia seikkoja ovat esimerkiksi vika yhdessä tai useammassa rahastuslaitteessa, väärän kuljettajakortin käyttäminen käyttöoikeussopimuksen mukaisessa liikenteessä, rahastuslaitteen toimiminen väärin taikka tapaukset, joissa käyttötapahtumat eivät tallennu oikein maksujärjestelmään, tiedot eivät siirry tilaajalle sovitun mukaisesti tai tiedot on tallennettu väärin maksujärjestelmään. Virhetilanne on myös se, että lippu- ja maksujärjestelmän täyteen toimintakuntoon saattaminen myöhästyy liikenteen aloittamisesta. Liikenteenharjoittaja ei ole oikeutettu saamaan lipputulokorvausta virhetilanteen aikana virheen alaisen liikenteen osalta. Tilanteen pitkittyessä yli 24 tuntia, on tilaajalla oikeus pienentää myös käyttöoikeuskorvausta siinä suhteessa kuin matkustaja- ja liikennepalvelun katsotaan huonontuneen.

Ensisijaisesti liikenteenharjoittaja korvaa asiakkaalle aiheutuvat vahingot, jos vahinko on aiheutunut liikenteenharjoittajasta. Mikäli liikenteenharjoittaja ja asiakas eivät pääse asiasta yksimielisyyteen, voi myös

tilaaja korvata asiakkaalle aiheutuneet vahingot ja vähentää ne liikenteenharjoittajan korvauksesta. Tällöin tilaajan on kuultava liikenteenharjoittajaa ennen korvauksen vähentämistä.

Kumpikaan osapuoli ei ole vastuussa eikä korvausvelvollinen toiselle osapuolelle lippu- ja maksujärjestelmän virhetilanteesta, joka ei ole kummankaan osapuolen vastuulla. Tällainen on esimerkiksi tiedonsiirtoyhteyden pitkäaikainen katkos.

Liikenteenharjoittaja on velvollinen korvaamaan tilaajalle myös vahingon, joka aiheutuu siitä, että liikenteenharjoittaja on muutoin laiminlyönyt liikenteen järjestämiseksi asetetut velvoitteensa tai muutoin rikkonut sopimusta.

Liikenteenharjoittaja valvoo linjojensa liikennöintiä ja toimittaa tilaajalle yhteenvedon ajamattomista, korvaavalla kalustolla ja muilla kuin sopimusasiakirjoissa määritellyillä linja-autoilla liikennöidyistä lähdoista liikennöintiä seuraavan kuukauden 10. päivään mennessä. Kirjallinen yhteenvedo toimitetaan ainoastaan silloin kun liikennöinti on tapahtunut sopimuksesta poikkeavalla tavalla. Korvauksen vähentäminen voi perustua myös muuta kautta kuin liikenteenharjoittajalta toimitettuun tietoon. Tällöin tilaajan tulee kuitenkin kuulla liikenteenharjoittajaa ennen korvauksen vähentämistä.

Tilaajalla on oikeus käyttää erääntyntä korvausta sellaisten saataviensa kuittaamiseen liikenteenharjoittajalta, jotka ovat syntyneet reittipohjaisen käyttöoikeussopimuksen järjestämiseen liittyvästä sopimussuhteesta. Tilaajan on viivytyksettä toimitettava liikenteenharjoittajalle erillinen selvitys täysimääräisestä korvauksesta tehdyistä vähennyksistä, pidätyksistä ja kuittauksista.

Jos korvauksen vähentämisen perusteet olisivat muutoin olemassa, mutta liikenteenharjoittajalle ei korvausta kuitenkaan tarjouksen ja sopimuksen mukaan makseta, määritellään sanktio erikseen.

11. Markkinointi ja tiedottaminen

Tilaaja huolehtii toimialueensa julkisen liikenteen yleisestä, koko toimialuetta koskevasta tiedottamisesta ylläpitämällä valtakunnallista Matka.fi-internetpalvelua. Liikenteenharjoittaja tai hänen palvelusopimuksella valtuuttamansa taho vastaa lippu- ja maksujärjestelmää koskevasta tiedottamisesta. Liikenteenharjoittajan velvollisuutena on toimittaa tiedot käyttöoikeussopimuksen mukaisesta liikenteestä kohtien 6 ja 12 mukaisesti tilaajan osoittamaan järjestelmään/järjestelmiin.

Mikäli tilaaja kehittää palvelumuotoilua siten, että sillä on kustannusvaikutuksia myös liikenteenharjoittajalle, neuvotellaan näiden kustannusten jakamisesta siten, että kummankin osapuolen kulut ja hyödyt tulevat huomioiduksi. Palvelumuotoilu voi tarkoittaa esimerkiksi yhtenäistä opastusta, informaatiota ja niiden ilmettä.

Liikenteenharjoittaja huolehtii käyttöoikeussopimuksensa mukaisen liikenteen markkinoinnista mukaan lukien aikataulujen painatus/tulostus ja jakelu sekä mainonta. Liikenteenharjoittajan tulee ilmoittaa yleisölle ajettavasta liikenteestä tehokkaasti, etenkin sen aloittamisesta ja muuttamisesta. Liikenteenharjoittaja huolehtii, että aikataulut ovat näkyvissä käyttöoikeussopimuksen reitillä olevilla linja-autoasemilla.

12. Matkustustiedot ja tutkimukset

Tilaajalla on oikeus tehdä kustannuksellaan linja-autoissa esimerkiksi liikenteen palvelutasoa, laatua, linjastoa ja asiakastyytyvääsyyttä koskevia sekä liikenteen suunnitteluun tarvittavia tutkimuksia ja tarkastuksia. Liikenteenharjoittajan henkilökunta avustaa tarvittaessa tutkimusten ja tarkastusten teossa. Tästä ei makseta erillistä korvausta. Tutkimuksia ja tarkastuksia tekevät tilaajaa edustavat henkilöt matkustavat veloitusetta tilaajan tai liikenteenharjoittajan antamalla todistuksella.

Liikenteenharjoittaja on velvollinen toimittamaan sähköisessä muodossa kaikesta käyttöoikeussopimuksen mukaisesta liikenteestä tilaajalle seuraavat tiedot tilaajan kehitettyä tarkoitukseen tietojen keruujärjestelmän:

- pysäkkikohtaiset nousutiedot lipputuotteittain kunkin vuoron osalta (tietojen oltava sidottuja viranomaisen antamaan pysäkki-ID:hen)
- vuorokohtaisesti keskikuorma- ja maksimikuormatiedot
- vuorokohtaiset lipputulot lipputuotteittain
- vuorokohtaiset rahtitulot

Tilaajan kehittäessä matkustustietojen keruujärjestelmän, jonka avulla liikenteenharjoittaja tallentaa tiedot. Tilaajan tavoitteena on myös mahdollistaa tietojen toimittaminen suorina tiedonsiirtoyhteyksinä liikenteenharjoittajan laite- ja varikkojärjestelmistä. Ennen kuin järjestelmä otetaan käyttöön, on liikenteenharjoittaja velvollinen toimittamaan tilaajan osoittamaan sähköiseen järjestelmään kolmesti vuodessa järjestettävän kahden viikon mittaisen matkustajalaskennan tiedot.

Vuosittaisten kolmen laskentajakson tiedot tallennetaan sähköiseen matkustajalaskentatietojen Internet-palveluun <https://lomke.fi/forms/ext/LVM/matlas> tilaajan antamien tarkempien ohjeiden mukaisesti.

Selvitykset tulee tallentaa Internet-palveluun ja pysäkkikohtaiset matkustajalaskentalomakkeet toimittaa tilaajalle laskentakuukautta seuraavan kuukauden loppuun mennessä tai tilaajan erikseen ilmoittaman myöhempänä ajankohtana. Matkustajalaskentojen tallentaminen sähköiseen matkustajalaskentatietojen palveluun sekä pysäkkikohtaisten matkustajalaskentojen ja tulotietojen toimittaminen määräajassa on edellytys korvauksen kuukausierän maksamiselle.

Internet-palvelussa ilmoitetaan kultakin laskentajaksonlta seuraavat tiedot vuorokohtaisesti:

- lipputulo: keskiarvo laskentajakson päiväkohtaisista lipputulotiedoista (sis. alv)
- rahtitulo: keskiarvo laskentajakson päiväkohtaisista rahtitulotiedoista (sis. alv)
- keskikuorma: keskiarvo laskentajakson päiväkohtaisista keskikuormatiedoista
- maksimikuorma: laskentakaudella suurin yhtä aikaa autossa ollut matkustajamäärä
- nousijat: keskiarvo laskentajakson päiväkohtaisista kokonaisnousijamääristä

Lisäksi liikenteenharjoittajan tulee toimittaa pysäkkikohtaiset matkustajalaskennat (ns. vuoron matkustajaprofiilit) kirjallisina tilaajalle tilaajan antamien tarkempien ohjeiden mukaisesti.

Tiedot on toimitettava riippumatta siitä, käytetäänkö sopimuksen mukaisessa liikenteessä liikenteenharjoittajan omaa tai tämän valtuuttaman tahon toteuttamaa lippu- ja maksujärjestelmää vai viiveajan järjestelmää tai viranomaisten yhteistä pysyvää lippu- ja maksujärjestelmää.

Tilaajalla on oikeus edellyttää nousutietojen toimittamista pysäkkikohtaisesti sähköisesti siinä vaiheessa, kun osapuolet katsovat siihen olevan riittävät tekniset valmiudet ja aina viranomaisen lippu- ja maksujärjestelmään siirryttyä.

Lisäksi liikenteenharjoittajan tulee toimittaa kuukausittain kuluneen kuukauden matkustajamäärä- ja lipputulotiedot (sis. alv) reiteittäin ja vuoroittain eriteltyinä. Kutakin kuukautta koskevat tiedot on toimitettava tilaajalle seuraavan kuukauden 10. päivään mennessä.

Lisäksi liikenteenharjoittajan tai tämän valtuuttaman tahon tulee pyydettäessä toimittaa tilaajalle lippuoteraportti, joka sisältää käyttöoikeussopimuksen mukaisesta liikenteestä seuraavat tiedot:

- kuntakohtaisten lipputuotteiden käyttötiedot (leimaukset/nousut) kuntalaisuuden mukaan
- kuntakohtaisten lipputuotteiden subventioerittely (lippusubvention osuus eriteltyinä liikenteenharjoittajalle maksetusta nousukohtaisesta korvauksesta)

Lippuoteraportissa ja puolivuositaisissa yhteenvedotiedoissa tulee olla ainoastaan käyttöoikeussopimuksen mukaiset tiedot, ei tietoja esimerkiksi muusta liikenteestä, jossa tilaajan määrittelemät lipputuotteet kelpaavat. Tilaajan tulee pystyä tarkastamaan tämä raportin koodien tai tunnusten avulla.

Tilaajalla on rajoittamaton ja pysyvä matkustustietojen hyödyntämis-, käyttö- ja luovutusoikeus. Edellä mainitun lisäksi tietojen toimittamisessa tilaajalle noudatetaan joukkoliikennelain 57 pykälää ja muita asiaan liittyviä säädöksiä.

13. Valvonta, raportointi ja asiakaspalautteet

Tilaajalla on oikeus valvoa reittien ja aikataulujen toteutumista sekä kalustoa, lippu- ja maksujärjestelmää ja laatua koskevien määräysten noudattamista.

Tilaajalla on oikeus tarkastaa käyttöoikeussopimusliikenteestä saatavia tuloja koskevia ja autojen käyttöön liittyviä asiakirjoja ja saada nähdäkseen niistä tietokannoissa olevia tietoja sekä ottaa niistä jäljennöksiä ja otteita. Tilaajalla on myös oikeus tutustua liikenteenharjoittajan autoihin, tiloihin, ajoneuvojen rahastuslaitteisiin sekä varikkojärjestelmiin. Kohdassa 6 on kuvattu tarkemmin tilaajan lippu- ja maksujärjestelmää koskevaa auditointioikeutta.

Asiakaspalautteiden vastaanottamisesta ja niihin vastaamisesta vastaa ensisijassa liikenteenharjoittaja. Tilaajalla on kuitenkin oikeus tehdä kohdan 12 mukaisesti asiakastyytyväisyyttä koskevia tutkimuksia. Mikäli tilaaja kehittää sopimuskauden aikana asiakaspalautejärjestelmän, edellytetään asiakaspalautteiden kirjaamista siihen kuitenkin siten, että vastaaminen palautteisiin kuuluu edelleen ensisijassa liikenteenharjoittajalle. Liikenteenharjoittajan tulee vastata asiakaspalautteisiin viipymättä.

Liikenteenharjoittaja on velvollinen toimittamaan tilaajalle tilaajavastuulain (1233/2006) 5 §:n mukaiset selvitykset 12 kuukauden välein tilaajan niin vaatiessa. Selvitykset eivät saa olla kolmea kuukautta vanhempia. Lisäksi liikenteenharjoittaja on velvollinen toimittamaan tiedot, joita lainsäädännön perusteella pyydetään.

14. Vakuudet

Liikenteenharjoittajan tulee asettaa sopimusvelvoitteidensa täyttämisen vakuudeksi tilaajan hyväksymä erillinen sopimuskohtainen vakuus, joka on 5 % tilaajan koko sopimuskaudelta maksamasta arvonnalisäverollisesta korvauksesta. Vakuus asetetaan vain, jos vakuuden arvo edellä lasketusti on 5 000 euroa tai enemmän. Mikäli edellä mainitulla tavalla ei tule ollenkaan asettaa vakuutta, tilaaja pidättää kuitenkin itsellään oikeuden vaatia vakuuden asettamista ennen sopimuksen allekirjoittamista.

Vakuuden tarkoituksena on korvata tilaajalle mahdollisesti aiheutuva vahinko, jos liikennettä ei aloiteta tai hoideta sopimuksen ja tarjouspyyntöasiakirjojen mukaisesti. Vakuus on annettava viimeistään 30 päivää ennen liikenteen aloittamista. Vakuudeksi hyväksytään tilaajan nimiin rahalaitokseen tehty rahatalletus, raha- tai vakuutuslaitoksen antama omavelkainen takaus, panttaussitoumus tai muu tilaajan hyväksymä vakuus. Käyttöoikeus- tai lipputulokorvausta ei makseta ennen kuin vaadittu vakuus on annettu. Vakuus palautetaan liikenteenharjoittajalle kolmen kuukauden kuluessa sopimuksen päättymisajankohdasta.

15. Tarjousyhteenliittymä

Liikenteenharjoittajat voivat voimassa olevan kilpailulainsäädännön puitteissa muodostaa tarjousyhteenliittymiä, jotka jättävät yhteisiä tarjouksia kilpailtavana olevasta liikenteestä.

Tarjousyhteenliittymä voidaan muodostaa esimerkiksi silloin, kun yksittäisen liikenteenharjoittajan resurssit, kuten linja-autojen määrä, eivät riitä käyttöoikeuden kohteena olevan liikenteen hoitamiseen (Kilpailulaki 948/2011).

Tarjousyhteenliittymään kuuluvat liikennöitsijät vastaavat yhteisvastuullisesti käyttöoikeussopimuksen mukaisista velvoitteista. Tarjousyhteenliittymää kohdellaan itsenäisenä oikeushenkilönä.

Tarjousyhteenliittymä nimeää liikenteestä vastaavan henkilön.

16. Alihankinta

Vastuu liikenteen hoidosta kuuluu aina käyttöoikeussopimuksen tehneelle liikenteenharjoittajalle. Alihankkijat ja muutokset alihankkijoissa tulee tilaajan hyväksyä ennen muutosta tai alihankinnan aloitusta.

Alihankkijan kelpoisuus ratkaistaan samoilla perusteilla kuin varsinaisen liikenteenharjoittajan kelpoisuus.

Alihankinnan osuus käyttöoikeussopimuksen mukaisen liikenteen hoitamisesta on oltava alle puolet vuotuisista julkisen liikenteen palveluista linjakilometreillä mitattuna.

Kaikki käyttöoikeussopimuksen velvoitteet, mukaan lukien näiden yleisten ehtojen mukaiset määräykset koskevat soveltuvin osin myös alihankkijan liikennöintiä, vaikka alihankkijan ja tilaajan välillä ei olekaan sopimussuhdetta. Tilanteessa, jossa alihankkija menettää kelpoisuutensa henkilöliikenteen harjoittamiseen, liikenteenharjoittaja on velvollinen välittömästi vaihtamaan alihankkijan tai huolehtimaan liikenteestä itse.

17. Liikenteenharjoittajan ja tilaajan vastuut sekä vastuun rajoittaminen

Liikenteenharjoittaja vastaa tilaajalle käyttöoikeussopimuksessa ja siihen liittyvissä asiakirjoissa asetettujen velvollisuuksiensa täyttämistä ja annettavien tietojen oikeellisuudesta. Liikenteenharjoittaja vastaa työnantajana liikennettä palvelevan henkilökuntansa töistä ja toimenpiteistä niin tilaajalle kuin myös ulkopuolisille. Liikenteenharjoittaja vastaa myös ulkopuolisille aiheuttamistaan vahingoista.

Tarjousyhteenliittymän osakkaat ovat yhteisvastuussa tilaajalle käyttöoikeussopimuksessa ja siihen liittyvissä asiakirjoissa asetettujen velvollisuuksien täyttämistä. Yhteenliittymän osakkaat vastaavat yhteisesti myös tilaajalle aiheutuneista vahingoista.

Liikenteenharjoittaja ei kuitenkaan vastaa niistä vahingoista, jotka aiheutuvat tilaajalle siitä, ettei liikennettä voida hoitaa sodan, liikekannallepanon, poikkeuksellisten luonnonvoimien tai vaikutuksiltaan niihin verrattavan liikenteenharjoittajasta riippumattoman ylivoimaisen esteen johdosta taikka, jos liikennöinti estyy liikenteenharjoittajaa koskevan lakon, työsulun tai muun niihin verrattavan työtaistelutoimenpiteen johdosta.

Tilaaja vastaa sopimuksenmukaisten velvollisuuksiensa täyttämistä. Tilaaja on velvollinen korvaamaan liikenteenharjoittajalle vahingot, jotka aiheutuvat siitä, että on rikkonut sopimusta. Tilaaja on velvollinen maksamaan liikenteenharjoittajalle kultakin käyttöoikeussopimuksen ja siihen liittyvien asiakirjojen mukaisesti liikennöidyltä kuukaudelta sopimuksen mukaisen korvauksen.

Kohdassa 6 on kuvattu tarkemmin lippu- ja maksujärjestelmään liittyvät vastuut.

18. Sopimuksen purkaminen ja irtisanominen

Jos liikenteenharjoittaja oleellisesti rikkoo keskeisiä sopimuksen ehtoja, kuten laiminlyö toistuvasti liikennöintivelvoitteen, käyttää sopimuksen vastaista ajokalustoa tai laiminlyö lippu- ja maksujärjestelmää koskevat velvoitteensa, on tilaajalla oikeus purkaa sopimus, ellei liikenteenharjoittaja ole oikaissut menettelyään sopimuksen mukaiseksi asetetun kohtuullisen, vähintään kahden (2) viikon määräajan kuluessa, saatuaan tilaajalta tätä tarkoittavan kirjallisen huomautuksen, joka sisältää esitetyn rikkomuksen yksilöinnin.

Tilaajalla on oikeus purkaa sopimus, jos liikenteenharjoittaja joutuu sellaiseen taloudelliseen tilaan, ettei se pysty asianmukaisesti täyttämään sopimuksen mukaisia velvoitteita, ellei liikenteenharjoittaja tai sen oikeudenomistaja tilaajan esittämän vaatimuksen jälkeen kohtuullisessa ajassa saata toimintaansa sopimuksen mukaiseksi ja aseta sopimukseen perustuvien velvoitteittensa täyttämistä tilaajan hyväksymää lisävakuutta.

Tilaajalla on oikeus välittömästi purkaa sopimus, jos:

- 1) liikenteenharjoittaja ei ole, 30 päivän kuluessa tilaajan allekirjoituksesta, antanut edellä kohdassa 14 tarkoitettua tilaajan hyväksymää vakuutta,
- 2) liikenteestä vastaava henkilö on menettänyt kokonaan tai joltain osin hänelle asiaa koskevissa säädöksissä asetetut edellytykset, eikä hänen tilalleen ole asetettu ao. edellytykset täyttävää henkilöä,
- 3) liikenteenharjoittaja on tuomittu lainvoimaisella päätöksellä liikenteen harjoittamiseen liittyvästä lainvastaisesta teosta, jota ei ole pidettävä vähäisenä,
- 4) liikenteenharjoittaja on syyllistynyt ammattitoiminnassaan vakavaan virheeseen, jonka tilaaja voi näyttää toteen,
- 5) liikenteenharjoittajalle myönnetty joukkoliikennelupa tai taksilupa päättyy kesken sopimuskauden ja lupaa ei uusita taikka lupaan ei myönnetä liikennöitsijän liikenteen hoidon edellyttämää automäärän lisäystä tai
- 6) liikenteenharjoittaja on laiminlyönyt verojen ja lakisääteisten sosiaali- ja vakuutusmaksujen suorittamisen siten, ettei laiminlyöntiä ole pidettävä merkitykseltään vähäisenä.

Sopimuksen purkautuessa on sopimusta rikkonut sopijapuoli velvollinen korvaamaan vastapuolelleen näin aiheuttamansa välittömän vahingon. Jos sopimus on purkautunut liikenteenharjoittajasta johtuvasta syystä, voidaan liikennöinnistä maksettavaa korvausta käyttää vahingonkorvaussaatavan kuittaamiseen.

Liikenteenharjoittajalla on oikeus välittömästi purkaa sopimus, jos tilaaja laiminlyö maksuvelvollisuutensa tai muutoin olennaisesti rikkoo sopimusta eikä tilaaja korjaa laiminlyöntiään viivytyksettä saatuaan siitä liikenteenharjoittajalta kirjallisen huomautuksen.

Jos liikenteenharjoittaja ei hyväksy edellä kohdassa 9 tarkoitettua määrärahojen supistumiseen perustuvaa liikenteen muutosta, liikenteenharjoittajalla on oikeus välittömästi purkaa sopimus. Mikäli sopimus purkautuu tällä perusteella, ei kummallakaan sopijapuolella ole oikeutta vahingonkorvaukseen.

Ellei kohdissa 4 tai 9 tarkoitetuissa neuvotteluissa päästä yksimielisyyteen sopimussuhteen jatkamisen edellytyksistä kahdessa viikossa, kummallakin sopijapuolella on oikeus kirjallisesti ilmoittaa neuvotteluiden päättämisestä ja purkaa sopimus. Sopijapuolen tulee ryhtyä toimenpiteisiin sopimuksen purkamiseksi viimeistään kolmen (3) kuukauden kuluessa neuvottelujen päättämisestä. Muussa tapauksessa purkamiseen oikeutetun sopijapuolen katsotaan menettäneen oikeutensa sopimuksen purkamiseen tällä perusteella. Sopimus purkautuu kuukauden kuluttua siitä, kun tätä koskeva kirjallinen purkuilmoitus on annettu tiedoksi toiselle sopijapuolelle.

Milloin purkuperuste rajoittuu vain tiettyyn sopimuksen tarkoittamaan kohteeseen, sopimus voidaan purkaa vain tämän kohteen osalta.

Jos sopimus purkautuu sellaisen olosuhdemuutoksen johdosta, jonka ei voida katsoa johtuvan sopijapuolista, kummallakaan sopijapuolella ei ole oikeutta vahingonkorvaukseen.

Sopijapuolilla ei kuitenkaan ole oikeutta sopimuksen purkamiseen, jos sopimuksen noudattamatta jättäminen johtuu sodasta, liikekannallepanosta, poikkeuksellisista luonnonvoimista tai muusta vaikutuksiltaan niihin verrattavasta sopijapuolesta riippumattomasta ylivoimaisesta esteestä.

Sopimuksen pätevyyttä, tulkintaa ja soveltamista koskevat erimielisyydet pyritään ensisijaisesti ratkaisemaan sopijapuolten välisin neuvotteluin. Mikäli tämä ei johda sopijapuolia tyydyttävään lopputulokseen, ratkaistaan erimielisyydet tilaajan toimipaikan käräjäoikeudessa.